

RWS INFORMATIE -

DVMI-ALG

Bijlage E Template Integraal Veiligheid Plan DVMI

DVM Instandhouding (DVMI)

Datum 21 september 2026

Status Concept

Zaaknummer **31214057**

Basisonderhoudscontract voor het meerjarig in stand houden van, rapporteren over, monitoren van, en informeren over de toestand van het Werk aan Dynamische VerkeersManagement Systemen aan de wegkant van rijkswegen, in het beheergebied van Rijkswaterstaat.

Centrale Informatie Voorziening, Afdeling OSR,
Verkeersmanagement Services

V&G Coördinator Ontwerpfase	<i>Namens Opdrachtgever: N.t.b.</i>
V&G Coördinator Uitvoeringsfase	<i>N.t.b., in te vullen en te actualiseren na gunning contract</i>

Colofon

Documentinformatie

Uitgegeven door	<i>Centrale Informatie Voorziening, Afdeling OSR, Verkeersmanagement Services</i>
Technisch manager	Klik hier als u tekst wilt invoeren.
Telefoon	Klik hier als u tekst wilt invoeren.
Opgesteld door	<i>Paul Meerwijk op basis Bas van Brakel</i>
Versie	<i>0.7</i>
Status	<i>Concept</i>

Acceptatie

Uitgegeven door:	Paraaf:	Datum:
Opsteller(s)	Bas van Brakel (versie voor ODW); Paul Meerwijk (versie omgezet naar DVMI). Klik hier als u tekst wilt invoeren.	<i>Datum</i>
Vrijgave		<i>Datum</i>
Technisch manager:		
Vaststelling	<i>Marco Uyl</i>	<i>Datum</i>
Project Manager:		

Versiebeheer

<i>Versienummer</i>	<i>Datum</i>	<i>Reden van uitgifte</i>
<i>0.1</i>	<i>30-4-2021</i>	<i>Initiële versie op basis van sjabloon 2.0.4</i>
<i>0.5</i>	<i>9-11-2022</i>	<i>Versie voor publicatie contract ODW MN</i>
<i>0.6</i>	<i>19-5-2026</i>	<i>Versie ODW MN omgezet naar DVMI</i>
<i>0.65</i>	<i>22-6-2026</i>	<i>Vervolg op 0.6</i>
<i>0.71</i>	<i>11-8-2026</i>	<i>Tekstuele correcties en opmaak</i>
<i>0.9</i>	<i>21-9-2026</i>	<i>Idem</i>

Inhoud

Inleiding 9

1 Uitgangspunten en randvoorwaarden 11

- 1.1 Beleidsverklaring DG 11
- 1.2 Ambitie en doelen 12
- 1.3 Gedragsregels voor projectmedewerkers 12
- 1.4 Relevante veiligheidsdomeinen 12

2 Het project 13

- 2.1 Reikwijdte en grenzen project 13
- 2.2 Betrokken partijen 13
- 2.3 V&G coördinatoren Ontwerp en Uitvoeringsfase 14
- 2.4 Planning van de werkzaamheden 17

3 Maatregelen 18

- 3.1 Algemene regels voor iedereen 18
- 3.2 Aanvullend op de algemene regels voor iedereen 18
- 3.3 Specifieke ruimtes 19
- 3.4 Beveiligingshuisregels 21

4 Afspraken 22

- 4.10 Actualisatie en detaillering van het integraal veiligheidsplan 25
- 4.11 Overleg en rapportage 25
- 4.12 (Bijna) ongevallen en incidentenregistratie 26

5 Wijze van toezicht 27

- 5.1 Toetsen veiligheidsbeheersing en veiligheidsrisicosessies 27
- 5.2 Veiligheidscultuur 27

6 Verantwoording van BTO-keuzen 28

- 6.1 Veilig werken op en langs de weg 28
- 6.2 Werken met een beperkte uitvoeringsduur 29
- 6.3 Combineren van werkzaamheden 29
- 6.4 Voorschrijven van werkwijzen voor de werkzaamheden 29
- 6.5 Toegangsverlening 29

7 Opleiding en instructie 30

Bijlage A Definities 31

Bijlage B Ontwerp RI&E 33

Bijlage C Afkortingenlijst 39

Bijlage D Bijlagen volgens Art. 2.28 van het Arbeidsomstandigheden-besluit 40

- D.1 Overzicht van ingeschakelde/ in te schakelen zelfstandige hulppersonen 40
- D.2 Ingeschakelde/ in te schakelen deskundige diensten 41

Bijlage E	Referenties en verantwoording	42
Bijlage F	Voorstel meldingsprocedure Incidenten	43

Inleiding

Dit IVP is de invulling van het wettelijk vereiste V&G plan voor arbeidsveiligheid, uitgebreid met de overige specifieke veiligheidsdomeinen voor Rijkswaterstaat. Als Opdrachtgever heeft Rijkswaterstaat de verantwoordelijkheid om tijdens de ontwerpfase dit IVP:

- Op te (laten) stellen en;
- Onderdeel te laten zijn van het contractdossier en;
- Beschikbaar te stellen op de bouwlocatie alvorens de uitvoeringswerkzaamheden van start gaan (= moment dat Opdrachtnemers op de bouwlocatie komen”).

Als er fysieke werkzaamheden op de bouwlocatie worden uitgevoerd, is Opdrachtnemer vervolgens verantwoordelijk voor het uitvoeren van dit IVP en het actualiseren ervan zodra de uitvoeringswerkzaamheden daartoe aanleiding geven, bijvoorbeeld bij risicovolle werkzaamheden of als via een ander contract een nieuwe partij op de bouwlocatie werkzaamheden gaat verrichten. In deze gevallen zal de V&G-coördinator Uitvoeringsfase namens Opdrachtnemer, in overleg met de V&G-coördinator Ontwerpfase namens Opdrachtgever, moeten zorgen voor de noodzakelijke afstemming en coördinatie.

Dit IVP is als volgt opgebouwd:

- Hoofdstuk 1: een beschrijving van de RWS veiligheidsambitie alsmede de project specifieke veiligheidsdoelstellingen.
- Hoofdstuk 2: een beschrijving van het tot stand te brengen bouwwerk, een overzicht van de betrokken ondernemingen op de bouwlocatie, de naam van de coördinator Ontwerpfase en van de coördinator Uitvoeringsfase;
- Hoofdstuk 3: de maatregelen die volgen uit de risico-inventarisatie en -evaluatie, bedoeld in bijlage B;
- Hoofdstuk 4: de afspraken met betrekking tot de uitvoering van de maatregelen, bedoeld in hoofdstuk 3;
- Hoofdstuk 5: de wijze waarop toezicht op de maatregelen wordt uitgeoefend;
- Hoofdstuk 6: de bouwkundige, technische en organisatorische keuzen die in verband met de veiligheid en gezondheid van de werknemers en zelfstandigen in de uitvoeringsfase worden gemaakt alsmede de onderzoeken en rapporten die de onderbouwing van deze keuzen ondersteunen;
- Hoofdstuk 7: de wijze waarop voorlichting en instructie aan de werknemers op de bouwplaats wordt gegeven.
- Bijlage A: Definities
- Bijlage B: een inventarisatie en evaluatie van de specifieke gevaren voor het betreffende bouwwerk (de objectrisico's) en specifieke gevaren die het gevolg zijn van de gelijktijdige en achtereenvolgende uitvoering van de bouwwerkzaamheden en in voorkomend geval van de wisselwerking met doorgaande exploitatiewerkzaamheden (de samenlooprisico's);
- Bijlage C: Afkortingenlijst
- Bijlage E: Referenties en verantwoording
- Bijlage F: Voorstel meldingsprocedure Incidenten

Dit IVP is een coördinatie document dat zal worden aangepast indien wijzigingen in de praktijk daar aanleiding toe geven. Zie hiervoor de tabel “versiebeheer” in de colofon. Voorbeeld: in het IVP voor een vijfjarig onderhoudscontract kan bij de voorbereiding nog niet worden voorzien welke partijen in het vijfde jaar

ingeschakeld gaan worden. Zodra dat wel bekend is, zal het IVP hierop moeten worden aangepast.

Indien volledig ingevuld en correct gebruikt voldoet dit IVP aan de wettelijk vereisten voor een V&G-plan; hierdoor is een separaat V&G-plan niet nodig.

1 Uitgangspunten en randvoorwaarden

1.1 Beleidsverklaring DG

Met deze beleidsverklaring beloven we dat we ons uiterste best gaan doen om onze maatschappelijke taken zo veilig mogelijk uit te voeren over de volle breedte van ons werkgebied.

Het is onze plicht en onze ambitie om ons land te beschermen tegen hoog water. De gebruikers moeten onze wegen en vaarwegen, oppervlaktewateren en objecten veilig kunnen gebruiken. Ook het werken aan de veiligheid van de omwonenden van ons werkgebied is onze zorg. Bovendien zorgen we ervoor dat iedereen die bij Rijkswaterstaat of in onze opdracht werkt, zijn of haar werk veilig kan doen.

We streven ernaar om in 2018 het proactieve veiligheidsniveau te hebben bereikt op de veiligheidscultuurladder. Dit betekent dat we binnen Rijkswaterstaat continu gericht zijn op het voorkomen van veiligheidsrisico's en incidenten en dat blijven doen.

Dat doen we door actief en effectief samen te werken aan veiligheid en goed af te stemmen. Zowel binnen Rijkswaterstaat als met onze maatschappelijke partners en met behoud van ieders verantwoordelijkheid. Rijkswaterstaat heeft daarin een voorbeeldfunctie en neemt een voortrekkersrol.

Wij werken daaraan volgens een veiligheidsmanagementsysteem dat erop is gericht de veiligheidssituatie van onze objecten en infrastructuur continu te verbeteren. Over de voortgang en de resultaten daarvan leggen we verantwoording af.

Als het gaat om de arbeidsveiligheid streven we naar 0 doden en 0 ernstig gewonden. Als anderen werken op onze terreinen, zorgen we ervoor dat ook zij voldoen aan de veiligheidseisen en -normen die we aan onze eigen medewerkers stellen.

Wij kennen de belangrijkste veiligheidsrisico's op onze netwerken. We werken continu samen aan het beter beheersen ervan en ontwikkelen het leiderschap, de kennis en het vakmanschap dat daarvoor nodig is.

Bovendien investeren we in een open cultuur die erop gericht is samen continu te verbeteren, te leren en elkaar scherp te houden. Een cultuur waarin we open het gesprek aangaan over risico's, dilemma's, fouten en onveilig gedrag.

Als het nodig is, spelen we veerkrachtig, daadkrachtig en professioneel in op gevaarlijke situaties en incidenten. We communiceren hier eerlijk, open, tijdig en correct over en werken aan goede voorlichting over de veiligheid op en rond onze netwerken.

Tenslotte analyseren we incidenten om daarvan te leren. Opdat we maatregelen kunnen nemen om die incidenten in het vervolg te voorkomen. Daarmee krijgen we een steeds scherper oog voor nieuwe ontwikkelingen die de veiligheid in ons werkgebied bedreigen.

*Michèle Blom
Directeur-generaal Rijkswaterstaat*

1.2 Ambitie en doelen

Rijkswaterstaat heeft zich gecommitteerd aan een proactieve en integrale aanpak van veiligheidszorg voor:

- Medewerkers en andere betrokkenen;
- Gebruikers van de wegen en de vaarwegen;
- Omwonenden.

Met als streven: nul doden en nul ernstig gewonden.

Deze algemene ambitie is door Opdrachtgever en het projectteam voor dit specifieke project vertaald in de volgende project specifieke doelen:

we werken veilig of we werken niet!

Als project willen we voldoen aan de "Klaver Vijf voor Veiligheid":

1. Nul doden en nul ernstige gewonden op het werk
2. Veiligheidszorg is een zaak van Opdrachtgever (RWS) en Opdrachtnemer
3. Veiligheid geborgd in de projectuitvoering
4. Werken volgens de 6 gedragsregels voor veiligheid
5. Zorg voor optimale veiligheid tijdens werkzaamheden

Invulling van de veiligheidsdoelstellingen:

- Goed zicht op de werkplek, verkeersfaseringen en een werkwijze voor een veilige werkomgeving;
- Veilig / betrouwbaar functioneren van installaties en systemen;
- Toetsen en toezien op de Veiligheidscoördinatie verplichting;
- Duidelijke en gerichte procedures;
- Veiligheid geborgd in voorbereiding en uitvoering;
- Veiligheid is een win-win situatie, pro- actieve houding.

1.3 Gedragsregels voor projectmedewerkers

Voor dit project gelden de volgende gedragsregels:

1. Ik heb een voorbeeldfunctie.
2. Ik neem veiligheid altijd mee in mijn werk.
3. Ik zorg voor een veilige werkomgeving.
4. Ik stop elke klus die niet veilig voelt.
5. Ik meld (bijna)ongevallen altijd via 0800-8002 en bespreek deze.
6. Ik zorg voor de juiste persoonlijke bescherming (PBM's).

1.4 Relevante veiligheidsdomeinen

Voor dit project zijn de volgende aangekruiste veiligheidsdomeinen relevant:

☒ Arbeidsveiligheid (altijd relevant)	☒ Elektrische veiligheid
☒ Verkeersveiligheid	☒ Tunnelveiligheid
☐ Nautische veiligheid	☒ Constructieve veiligheid
☐ Veiligheid tegen overstromen	☐ Sociale veiligheid
☐ Externe veiligheid	☒ Brandveiligheid
☐ Machineveiligheid	☒ Integrale beveiliging

De aangekruiste veiligheidsdomeinen worden behandeld in dit IVP.

De definities van bovengenoemde veiligheidsdomeinen kun je terugvinden in Bijlage A van dit document.

2 Het project

2.1 Reikwijdte en grenzen project

2.1.1 Omschrijving van het project/bouwwerk

De werkzaamheden omvatten in hoofdzaak:

Het onderhouden van de Regionale DVM-ketens en bijbehorende installaties van RWS.

2.1.1.1. Werkzaamheden zonder ontwerpactiviteiten

Het meerjarig onderhoud wordt onderscheiden in *taken* en *services*. Het werk wordt onderscheiden in activiteiten. Voor het werk en meerjarig onderhoud dienen voorbereidingswerkzaamheden verricht te worden.

Taken

Taken hebben tot doel het dagelijks functioneren en presteren van het areaal te handhaven en de in het areaal aanwezige risico's ten aanzien van functioneren en presteren en daarbij geplande onderhoudsinterventies te beheersen.

Services

Services hebben tot doel het functioneren en presteren van het areaal te ondersteunen volgens op exogene invloeden, zijnde omstandigheden die Opdrachtnemer niet kan voorzien en voorkomen met taken en activiteiten.

Activiteiten

Een activiteit betreft een object- of areaalgericht onderdeel van het werk, dat noodzakelijk is voor het verhelpen van vooraf gedefinieerde problemen, door middel van revisie en/of vervanging of upgraden van het kwaliteitsniveau dat noodzakelijk is voor het goed vervullen van de functies (bijvoorbeeld het preventief vervangen van een noodvoedingsaccu).

Opdrachtnemer dient onder andere met behulp van de werkzaamheden integrale veiligheidsmanagement uit te werken.

2.1.2 Locatie van het bouwwerk (fysieke grenzen)

De te onderhouden objecten bevinden zich binnen de Areaalgrenzen van de betreffende RWS regio's. De te onderhouden objecten zijn in bijlage AA Informatie areaal bij de Vraagspecificatie benoemd.

2.2 Betrokken partijen

Deze paragraaf bevat een overzicht van alle betrokken partijen, die belang hebben bij dit IVP.

2.2.1 Opdrachtgever

Organisatie	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat Directoraat Generaal Rijkswaterstaat RWS Centrale Informatievoorziening
-------------	---

Naam	<i>Dhr. drs R. Kolkman</i>
Bezoekadres	<i>Derde Werelddreef 1</i>
Postcode en Plaats	<i>2622 HA Delft</i>
Telefoonnummer	<i>088 - 797 2965</i>
Emailadres	<i>ron.kolkman@rws.nl</i>

2.2.2 *Opdrachtnemer(s)*

Organisatie	<i>n.t.b. (Organisatiennaam van betreffende DVMI-perceel)</i>
Naam	<i>n.t.b. (Projectmanager Opdrachtnemer)</i>
Bezoekadres	<i>Adres</i>
Postcode en Plaats	<i>Postcode, Plaats</i>
Telefoonnummer	<i>Telefoonnummer</i>
Emailadres	<i>Emailadres</i>

2.2.3 *Overige partijen*

Overige actief bij het project betrokken/aanwezige ondernemingen, andere RWS-projecten en RWS-beheerders zijn in bijlage T bij de Vraagspecificatie benoemd.

2.3 **V&G coördinatoren Ontwerp en Uitvoeringsfase**

2.3.1 *V&G-coördinator Ontwerpfase, namens Opdrachtgever*

N.B. De wettelijke Ontwerpfase loopt totdat de schop de grond in gaat en eindigt dus niet na Contractgunning. In voorkomende gevallen kunnen Ontwerpfase en Uitvoeringsfase parallel lopen.

V&G Coördinator Ontwerp

Organisatie	<i>Rijkswaterstaat CIV, afdeling OSR-VMS</i>
Naam	<i>n.t.b</i>
Bezoekadres	<i>Derde Werelddreef 1</i>
Postcode en Plaats	<i>2622 HA Delft</i>
Telefoonnummer	<i>n.t.b</i>
Emailadres	

2.3.2 *V&G-coördinator Uitvoeringsfase, namens Opdrachtnemer*

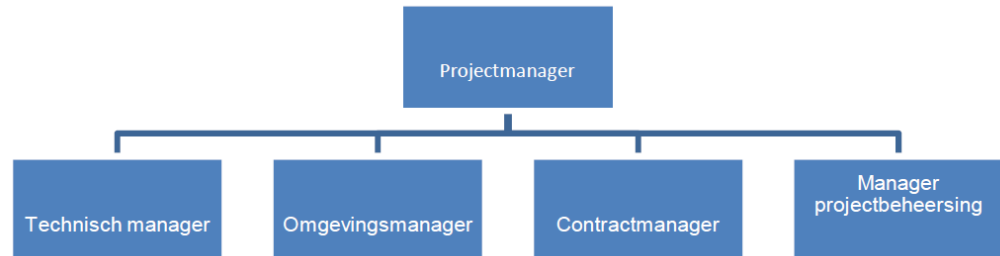
N.B. de wettelijke Uitvoeringsfase begint als "de schop in de grond gaat".

V&G Coördinator Uitvoeringsfase

Organisatie	<i>n.t.b. (Organisatiennaam van DVMI opdrachtnemer)</i>
Naam	<i>Naam</i>
Bezoekadres	<i>Adres</i>
Postcode en Plaats	<i>Postcode, Plaats</i>
Telefoonnummer	<i>Telefoonnummer</i>
Emailadres	<i>Emailadres</i>

2.3.3 **Verdeling van overige taken en verantwoordelijkheden**

RWS is georganiseerd conform het IPM (Integraal Projectmanagement)-model. Het volgende organogram geeft de rollen van RWS weer.

2.3.3.1. **Taken IPM-team**

Integrale veiligheid is binnen dit project georganiseerd in het IPM-team.

Projectmanager

De projectmanager is eindverantwoordelijk voor de integrale veiligheid binnen het project en beslist wanneer er tegengestelde projectbelangen zijn. Alle rolhouders hebben echter een verantwoordelijkheid als het gaat om integrale veiligheid.

Technisch manager

De technisch manager (TM) is over alle projectfasen heen verantwoordelijk voor de coördinatie van integrale veiligheid. Hij of zij plaatst integrale veiligheid op de agenda van het IPM-team en is betrokken bij de realisatie van het Integraal Veiligheidsplan en het Integraal Veiligheidsdossier. De TM is verantwoordelijk voor de specificaties, het onderzoek naar de veiligheidseffecten, het ontwerp en de realisatie.

Contractmanager

De contractmanager (CM) dient een contract tot stand te brengen waarin alle eisen met betrekking tot veiligheid, zowel aan het proces als aan het product zelf, geborgd zijn. Hij of zij handhaaft de naleving van de veiligheidseisen uit het contract. Tijdens de uitvoeringsfase is de CM het aanspreekpunt voor Opdrachtnemer. De CM zorgt er verder voor dat veiligheid wordt meegenomen in contractwijzigingen.

Omgevingsmanager

De omgevingsmanager (OM) is de spreekbuis en het aanspreekpunt voor de omgeving. Verder initieert de OM overleg over bijvoorbeeld verkeersveiligheid en sociale veiligheid met gemeenten, belanghebbenden en Opdrachtnemer.

Manager projectbeheersing

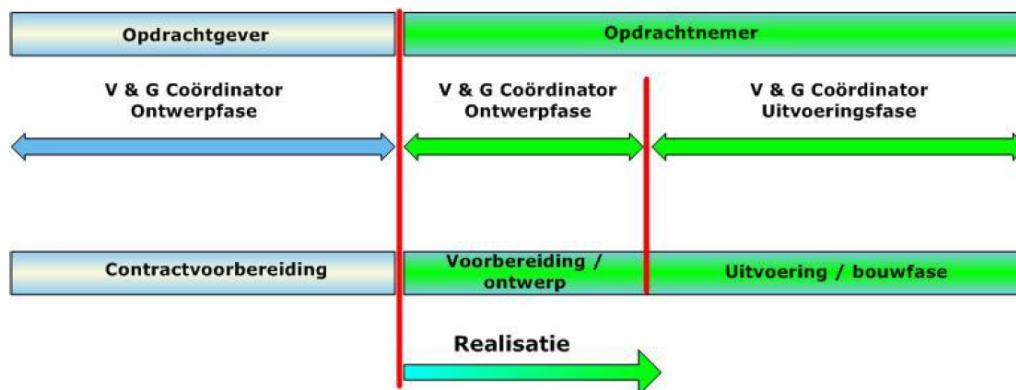
De manager projectbeheersing (MPB) zorgt voor het opnemen van integrale veiligheid in risicomanagement en kwaliteitsmanagement. De MPB is verder betrokken bij het thema arbeidsveiligheid.

2.3.3.2. **Afstemming integrale veiligheid en V&G-coördinatie**

Om Integrale veiligheid goed te kunnen beheersen en alle betrokkenen goed op de hoogte te houden is het van essentieel belang dat in alle van toepassing zijnde

overlegvormen, de betreffende aspecten van Integrale Veiligheid aan de orde worden gesteld. Dit geldt voor zowel in- als externe overlegvormen. Daarnaast is het van groot belang dat het voltallige team input levert om de veiligheid en veiligheidscultuur op een hoger niveau te brengen en te houden. De notulen van voorstaande overlegvormen worden opgeslagen in het centrale digitale documentbeheersysteem. Documenten waarin relevante veiligheidsissues worden vastgelegd dienen onderdeel uit te maken van het IVD.

Veiligheid raakt alles en iedereen binnen een project. Daarom is het belangrijk dat één persoon de aandacht voor veiligheid en de veiligheidsactiviteiten binnen het project coördineert: *de projectadviseur integrale veiligheid*. Deze functie is bij RWS ondergebracht bij het technisch management. Voor zover niemand expliciet is aangewezen, is de technisch manager hiervoor de aangewezen persoon. Het aanstellen van een V&G-coördinator ontwerpfase is een wettelijke verplichting vanaf de planfase (contractvoorbereiding), omdat in die fase al (ontwerp)keuzen worden gemaakt die van invloed zijn op arbeidsveiligheid in de latere fasen. Binnen de contracten (zie par. 2.3.1) is de projectadviseur integrale veiligheid aangewezen als *V&G-coördinator ontwerpfase*.

Op basis van het resultaat van de contractvoorbereidingsfase zal Opdrachtnemer de realisatie van de bouwwerken, zoals bedoeld in het Arbobesluit, voortzetten in de realisatiefase (ontwerp, bouw en onderhoud). Opdrachtnemer zal hiervoor een coördinator aanstellen, die de taken/verantwoordelijkheden van de V&G-coördinator van de contractvoorbereidingsfase zal overnemen. In een overdrachtsbespreking zullen formeel de veiligheidsdocumenten worden overgedragen en de integrale veiligheidsrisico's en beheersmaatregelen worden besproken.

Het gaat in ieder geval om de volgende documenten:

- RI&E uit de contractvoorbereidingsfase.
- Integraal Veiligheidsplan (dit plan) gebaseerd op de contractvoorbereidingsfase.
- Integraal Veiligheidsdossier.

2.3.3.3. Taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden Opdrachtnemer

De rollen en taken van Opdrachtnemer op het gebied van projectmanagement, omgevingsmanagement, technisch management, projectbeheersing en contractmanagement/ ondersteuning zijn beschreven in de vraagspecificatie proces. De rollen en taken die direct te maken hebben met integrale veiligheid staan eveneens in de vraagspecificatie proces en Arbowetgeving beschreven. Opdrachtnemer dient zijn beleid op het gebied van integrale veiligheid conform de eisen van de wettelijke Arboregelgeving en de vraagspecificatie proces na te komen.

2.4 Planning van de werkzaamheden

Beoogde datum aanvang werkzaamheden op *n.t.b.*
bouwlocatie/in areaal
Beoogde datum einde werkzaamheden *n.t.b.*
Beoogde uitvoeringsduur *n.t.b.*
Beoogde meerjarige onderhoudsperiode *n.t.b.*

3 Maatregelen

In dit hoofdstuk worden de maatregelen beschreven waarmee de geïdentificeerde risico's (bijlage B) worden gemitigeerd (gereduceerd). Hoewel het hele IVP een dynamisch document is, en geactualiseerd wordt zodra de werkzaamheden daartoe aanleiding geven, geldt dit zeker voor dit hoofdstuk.

3.1 Algemene regels voor iedereen

- 3.1.1 *Veiligheidshuisregels Rijkswaterstaat bij het betreden van objecten en werken RWS*
- o Deze richtlijn is te allen tijde van toepassing voor alle betrokkenen.
 - o Regionale of objectspecifieke veiligheidsrichtlijnen zijn van toepassing. Deze zijn ten tijde van de publicatie met de contractstukken meegegeven en dienen ten minste jaarlijks te worden getoetst op actualiteit. Tijdens het veiligheidsoverleg tussen Opdrachtnemer en Opdrachtgever dienen de bevindingen van deze toets besproken te worden.

3.2 Aanvullend op de algemene regels voor iedereen

- 3.2.1 *Voorafgaand aan bezoek locatie*
- o Wees in bezit van een mobiele telefoon. Indien werkzaamheden plaats vinden in een ruimte zonder mobiel bereik, zorg dan voor een andere communicatiemogelijkheid. Dit om in geval van nood te kunnen alarmeren.
- 3.2.2 *Voor aanvang van de werkzaamheden*
- o Begin niet met de werkzaamheden als er een onveilige situatie wordt aangetroffen. Start de werkzaamheden pas als de onveilige situatie is weggenomen of beheersmaatregelen zijn genomen.
 - o Controleer of de werkzaamheden overeenkomen met de opdracht.
 - o Neem bij afwijkingen contact op met Opdrachtgever en stem af of de afwijkingen akkoord zijn.
 - o Controleer of de afwijkingen de eerder geconstateerde risico's hebben vergroot/veranderd of dat er nieuwe risico's zijn bijgekomen en neem hier contact over op met Opdrachtgever.
 - o Geef aan bij de contactpersoon van het object dat de werkzaamheden gaan starten.
 - o Voer een LMRA (Last Minute Risk Assessment) uit.
- 3.2.3 *Tijdens de werkzaamheden*
- o Draag geschikte werk-/veiligheidskleding en PBM's. Dit is minimaal een shirt met korte mouwen en een broek met lange broekspijpen.
 - o Leg werkzaamheden stil of spreek iemand aan om werkzaamheden stil te leggen als er niet veilig wordt gewerkt of als er een onveilige situatie is.
 - o Bepaal samen met Opdrachtgever op welke wijze werkzaamheden na stillegging veilig kunnen worden hervat.
 - o Plaats geen materialen in of voor toegangswegen, doorgangen, (nood)uitgangen, trappen en brandblusmiddelen.
 - o Zet vloeropeningen af door middel van een lint of ketting.

- Zorg dat de werk- en verblijfruimtes na de werkzaamheden schoon worden achtergelaten.
- Controleer voor vertrek of de locatie en/of ruimtes zijn afgesloten.

3.3 Specifieke ruimtes

In enkele gevallen hebben objecten en/of terreinen specifieke regels voor de toegang tot het object of daarop uit te voeren werkzaamheden. Hieronder worden deze aanvullende regels uiteengezet.

3.3.1 *Besloten ruimtes*

Toegang tot deze ruimtes is alleen toegestaan onder strikte voorwaarden met aanvullende veiligheidsmaatregelen. Aanvullende voorwaarden zijn op te vragen bij de objectbeheerder.

Om een ruimte als besloten ruimte te markeren, moet naar verschillende aspecten gekeken worden en niet alleen dat een ruimte maar één in- en uitgang heeft!

Belangrijkste criteria zijn:

- Ruimte niet bedoeld voor het verblijf van mensen; denk daarbij aan tanks of pompkelders (natte).
- Kans op gevaarlijke atmosfeer of situatie; denk aan gas of het kunnen uitvallen van ventilatie. Daarnaast kunnen er nog aanwezige gevaren zijn; denk bijvoorbeeld aan gevaarlijke stoffen - explosief, brandbaar, vergiftiging, verdringend -, elektrische installaties, elektrocutie bij (las)werkzaamheden, bewegende delen en toegangsvoorzieningen.

Deze besloten ruimtes zijn veelal aangegeven met een bord of sticker.

3.3.2 *Ruimtes of omgevingen met elektrische installaties en/of apparaatkasten*

Ruimtes waar zich de elektrische installatie van gebouwen en/of objecten bevinden, zijn alleen toegankelijk voor bevoegde personen. Dit geldt ook voor solitair in het veld opgestelde systeemkasten. Deze elektrische installaties en ruimtes zijn veelal aangegeven met een bord of een sticker.

Toegang tot deze ruimtes of solitair in het veld opgestelde systeemkasten is alleen toegestaan voor bevoegde personen en met toestemming van de Technische Installatie Verantwoordelijke (TIV) van RWS.

Deze bevoegde personen hebben op basis van de NEN-norm 3140 (laagspanning) of NEN-3840 (hoogspanning) een aanwijzing voor de uitvoering van specifieke werkzaamheden.

Werk nooit onder spanning! Raadpleeg voor meer informatie het Veiligheidshandboek Bedrijfsvoering Elektrische Installaties (BEI).

Personen in dienst van RWS hebben enkel toegang tot de ruimtes indien deze zijn aangewezen door de TIV van de elektrische installatie van RWS. De overige personen dienen door de installatieverantwoordelijke van hun werkgever aangewezen te worden en bekend te zijn bij de TIV van RWS.

3.3.3 *Ruimtes met bewegende machinedelen*

In ruimtes bij bruggen, sluizen, stuwen of gemalen zijn installaties die veelal op afstand worden bediend en die daardoor onverwacht in beweging kunnen komen. Het betreden van deze ruimtes heeft risico's ten aanzien van beknelling en het gegrepen worden door bewegende delen als draaiende assen, tandwielen of cilinders. Ook kunnen deze bewegende delen een schrikreactie teweeg brengen waardoor andere onveilige of gevaarlijke situaties ontstaan. Het betreden van deze ruimtes is uitsluitend toegestaan na toestemming van de objectbeheerder en operator van het object. Deze ruimtes zijn veelal aangegeven met een bord of een sticker.

3.3.4 *Aanvullende regels bij specifieke werkzaamheden*

Een werkvergunning kan onderdeel uitmaken van de voorwaarden voor de uitvoering van werkzaamheden. Voor bepaalde veiligheid kritische werkzaamheden als duikwerkzaamheden, werken op hoogte, en werken met of in nabijheid van gevaarlijke stoffen dienen aanvullende maatregelen te worden genomen zoals:

- Het voor aanvang van de werkzaamheden uitvoeren van een Taak Risico Analyse (TRA). Hierin zijn onder andere opgenomen de risico's van de werkzaamheden, de beheersmaatregelen voor deze risico's, alsmede hoe te handelen in noodsituaties.
- Voorafgaand aan het starten van de werkzaamheden dient Opdrachtnemer voldoende kennis te hebben of geïnstrueerd te zijn over de risico's en beheersmaatregelen. Deze partij zal deze beheersmaatregelen ook kunnen en moeten toepassen.

3.3.5 *Specifieke regels voor speciale objecten*

Voor een aantal objecten van RWS geldt dat deze zijn aangemerkt als vitaal voor onze maatschappelijke taken of dienstverlening. Denk hierbij aan de Verkeerscentrales, de Oosterscheldekering, alle tunnels en beweegbare bruggen binnen het areaal.

Op deze objecten zijn specifieke regels van toepassing. Vraag dit na bij de objectbeheerder.

3.4

Beveiligingshuisregels

Beveiligingshuisregels

De beveiliging van bedienbare objecten, verkeersposten en bediencentrales is een verantwoordelijkheid van ons allemaal.
Van beheerder, monteur tot bedienaar: samen helpen we misbruik en fouten te voorkomen.

- Objectbeheerder: naam / telefoonnummer
- Storingsmeldingen: telefoonnummer

 Meld het vermoeden van een beveiligingsincident net zoals andere storingen. Geef bij de melding aan dat het (mogelijk) om een beveiligingsincident gaat	 Toegang tot deze locatie is alleen toegestaan voor wie zich heeft aangemeld bij de objectbeheerder
 Leen accounts, passen en sleutels niet uit zonder toestemming van de objectbeheerder	 Haal na gebruik de sleutel uit het slot of de schakelaar. Berg sleutels veilig op
 Sluit deuren en ramen af en doe ze op slot.	 Wijzig systemen alleen met toestemming van de objectbeheerder. Meld je bij werkzaamheden aan en af bij de bedienaar
 Sluit bij onderhoudswerkzaamheden alleen USB-sticks of apparaten aan die op malware zijn gescand	 Creëer geen eigen netwerken en koppelingen. Alleen een RWS-netwerk mag gebruikt worden voor externe verbindingen
 Sla wachtwoorden beveiligd en niet zichtbaar voor anderen op	 Voorkom dat informatie in verkeerde handen kan vallen. Bij twijfel over het delen van informatie, raadpleeg de objectbeheerder

4 Afspraken

4.1 Organisatie Integrale Veiligheid

Veiligheid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van Opdrachtgever en Opdrachtnemer. In dit hoofdstuk wordt de verantwoordelijkheidsverdeling vastgelegd tussen Rijkswaterstaat als Opdrachtgever en Opdrachtnemer. De verantwoordelijkheid voor veiligheid ligt contractueel bij Opdrachtnemer, maar ook voor een deel bij Opdrachtgever (het betreft dan de eindverantwoordelijkheid en onze eigen verantwoordelijkheid voor veiligheid).

4.2 Veiligheidsverantwoordelijkheden en -rollen

Bij Opdrachtgever is de verdeling van Integrale Veiligheid over de diverse rollen als volgt. Voor Integrale Veiligheid is de Projectmanager eindverantwoordelijk. De Projectmanager delegeert deze verantwoordelijkheid aan de Technisch Manager. Om zijn verantwoordelijkheid binnen zijn takenpakket waar te kunnen maken en te kunnen invullen, laat de Technisch Manager zich ondersteunen door de Projectadviseur Integrale Veiligheid. Deze laatste kan desgewenst escaleren naar de Projectmanager.

4.3 Afstemming en vastlegging Algemeen

Om Integrale Veiligheid goed te beheersen en alle betrokkenen voldoende op de hoogte te houden is het nodig om structureel overleg te voeren over dit onderwerp, intern en extern. Deze documentatie zal worden opgenomen in het Integraal Veiligheidsdossier van Opdrachtgever.

4.3.1 Veiligheidsoverleg bij Opdrachtgever

In onderstaande overleggen dient veiligheid op de agenda te staan. Vanuit het cluster techniek kan inhoudelijk een bijdrage worden geleverd aan de voorbereiding van het overleg. Hieronder zijn de overleggen en frequenties genoemd die gebruikelijk waren in andere projecten. Een en ander kan en zal worden aangepast naar behoefte.

Overleg	Doel	Frequentie	Deelnemers
Integrale veiligheid	Borgen IVP in ontwerp en uitvoering	Elke maandag om de week	Technisch Manager Coördinator Integrale Veiligheid
Technisch Team	Voortgang van zaken m.b.t. integrale veiligheid	Een keer in de twee weken	Technisch Manager Technisch Adviseurs Coördinator Integrale Veiligheid
PMT	Op de hoogte blijven van ambities en ontwikkelen op het gebied van veiligheid binnen het project, welke wordt uitgedragen door Coördinator Integrale Veiligheid	Tijdens overleg	Project Manager Technisch Manager Manager Projectbeheersing Omgevingsmanager Contract Manager Risicomanager Projectondersteuner (verslaglegging)
Risicosessie	Risico's in kaart brengen die voor het project relevant zijn. Dit is belangrijk voor de	Op afspraak, minimaal 1 x per jaar	Projectadviseur Integrale Veiligheid Technisch Manager

	veiligheidsthema's die van toepassing zijn. Vastlegging door de risicomanager		Manager Projectbeheersing Omgevingsmanager Contract Manager Risicomanager Technisch Adviseurs
--	--	--	--

4.3.2 Afstemming tussen Opdrachtgever en Opdrachtnemer

Tijdens de, bij het begin van het project te initiëren Project-Start-Up (PSU), zal door de Projectadviseur Integrale Veiligheid (PIV) het onderwerp Integrale Veiligheid expliciet aan de orde worden gesteld. De PIV zal nader uitleg geven aan Opdrachtnemer wat onder Integrale Veiligheid wordt verstaan. Gedurende het project kan een eventuele evaluatie met de daaruit voortvloeiende acties tijdens een Project-Follow-Up (PFU) over het onderwerp veiligheid nodig zijn.

In afstemming met Opdrachtnemer wordt het volgende vastgelegd:

- de frequentie van de besprekingen met Opdrachtgever;
- de frequentie van gezamenlijke veiligheidsinspecties (Opdrachtnemer, Opdrachtgever);
- de frequentie up date Integraal Veiligheidsplan of V&G plan van Opdrachtnemer;
- melding van (bijna) ongevallen en ongevallen;
- integrale veiligheid in alle overleggen als een vast agendapunt opnemen;
- hoe Opdrachtnemer integrale veiligheid gaat stimuleren bij de medewerkers die onder zijn verantwoordelijkheid vallen;
- hoe in het Integraal Veiligheidsplan of V&G plan van Opdrachtnemer integrale veiligheid wordt opgenomen.

4.3.3 Stakeholders

Stakeholders zijn op het gebied van veiligheid belangrijk. Zij zijn direct of indirect betrokken bij het project. Deze zijn onder andere:

- Gemeentes
- Hulpverleningsdiensten zoals Brandweer, ambulances en politie
- Wegendistricten samen met de door hen toegewezen TIV.
- Specialistische Diensten van RWS (o.a. WVL, CIV, IMG)

Overleg inzake Integrale veiligheid met stakeholders

De onderwerpen in dit overleg, welke geïnitieerd worden door de Omgevingsmanager, die daarbij aan de orde kunnen komen, zullen liggen tussen onveilige situatie bij, op of in de nabijheid van knooppunten, wegen, bruggen, etc. tot veiligheidsaspecten bij het schrijven van een onderhoudsplan.

4.4 Afstemming V&G- coördinatie Uitvoeringsfase

Opdrachtnemer zal een V&G- coördinator voor de Uitvoeringsfase (VGCU) aanstellen.

4.5 Ingeschakelde/ in te schakelen zelfstandige hulppersonen

Bijlage D.1 bevat een overzicht van de door de uitvoerende partij voor de werkzaamheden ingeschakelde of in te schakelen onderaannemers Opdrachtnemer (zogenaamde UnderPinningContracts, UPC).

Dit overzicht dient tijdens de uitvoeringsfase actueel te worden gehouden door de uitvoerende partij en dient een vast onderdeel te zijn van de contract overleggen met de gemachtigde van Opdrachtgever.

4.6 Ingeschakelde/ in te schakelen specialistische diensten

Bijlage D.2 bevat een overzicht van de door de uitvoerende partij voor de werkzaamheden ingeschakelde of in te schakelen deskundige diensten. Dit overzicht dient tijdens de uitvoeringsfase actueel te worden gehouden door de uitvoerende partij en dient een vast onderdeel te zijn van de contractoverleggen met de gemachtigde van Opdrachtgever.

4.7 Voorlichting en instructie van medewerkers in de uitvoeringsfase

In de uitvoeringsfase dient Opdrachtnemer bij de instructie van werknemers expliciet stil te staan bij de risico's uit de Risico- inventarisatie en Evaluatie, die hij voor de uitvoeringsfase dient op te stellen. Ook dient Opdrachtnemer personeel te instrueren over de RWS- gedragsregels zoals genoemd in paragraaf 3.1. (o.a. het werk stilleggen als niet veilig kan worden gewerkt), voor zover deze regels niet al in eigen gedragsregels zijn vervat.

4.8 Organisatie van de fases projectvoorbereiding en contractering

4.8.1 Projectvoorbereiding

Tijdens de projectvoorbereiding heeft RWS de risico's geïnventariseerd naar de mogelijke veiligheidsmaatregelen die kunnen optreden tijdens de fases van het project. De RI&E's zijn opgenomen in bijlage B van dit document.

4.8.2 Contractering

Dit Integraal Veiligheidsplan, waarin opgenomen het wettelijk vereiste V&G-deel is samen met de RI&E's opgenomen bij de contractstukken. De stukken zijn daarmee input voor het veiligheidsbeleid, de beheersmaatregelen en veiligheidsdocumenten van Opdrachtnemer.

4.8.3 Verplichtingen Opdrachtgever

De belangrijkste ARBO-verplichtingen van Opdrachtgever zijn:

- Eventueel aanstellen PIV na gunning;
- Opstellen RI&E;
- Hanteren uitgangspunten V&G bij ontwerpwerkzaamheden (nb: voor de onderhoudswerkzaamheden zijn geen ontwerpen gemaakt);
- Opstellen V&G-plan (nb: onderdeel van dit Integraal Veiligheidsplan);
- Uitvoeren V&G- coördinatie.

4.9 Organisatie van de uitvoeringsfase door Opdrachtnemer

Opdrachtnemer is verantwoordelijk voor de uitvoeringsfase. Hij vervult daarmee de rol van uitvoerende partij in de zin van het ARBO-besluit.

4.9.1 Verplichtingen Opdrachtnemer

De belangrijkste ARBO- verplichtingen van Opdrachtnemer zijn:

- Aanstellen V&G- coördinator;
- Opstellen RI&E uitvoeringsfase en aangeven hoe de door RWS gesignaleerde risico's worden opgeheven en/of verminderd;
- Opstellen Integraal Veiligheidsplan (waaronder V&G-plan uitvoering);
- Opstellen Cybersecurity-plan
- Opstellen BEI-werkplan
- Opstellen Calamiteitenplan
- Uitvoeren V&G- coördinatie;

- Toezien op het naleven van regels en afspraken bij de uitvoeringswerkzaamheden;
- Instructie geven aan werknemers en onderaannemers;
- Een overzicht te geven van de onderaannemers die voor de werkzaamheden ingeschakeld zullen worden;
- Een overzicht te geven van de deskundige diensten die voor de werkzaamheden ingeschakeld zullen worden;
- Regelen BedrijfsHulpVerlening (BHV);

4.10 Actualisatie en detaillering van het integraal veiligheidsplan

Het IVP dient, gedurende de Realisatiefase, door Opdrachtnemer minimaal op jaarbasis actueel gehouden te worden en waar nodig gedetailleerd.

4.11 Overleg en rapportage

Om Integrale veiligheid goed te kunnen beheersen en alle betrokkenen goed op de hoogte te houden is het van essentieel belang dat in alle van toepassing zijnde overlegvormen, de betreffende aspecten van Integrale Veiligheid aan de orde worden gesteld. Dit geldt voor zowel in- als externe overlegvormen voor Opdrachtgever en Opdrachtnemer. Daarnaast is het van groot belang dat de voltallige teams (Opdrachtgever /Opdrachtnemer) input leveren om de veiligheid en veiligheidscultuur op een hoger niveau te brengen en te houden. De verschillende overleggen vinden plaats conform het Contractbeheersplan afhankelijk van de aanwezige risico's. Integrale veiligheid dient standaard een agendapunt op deze overleggen zijn. Naast deze overleggen zal conform SCB getoetst worden op de borging van Opdrachtnemer op de integrale veiligheid.

Aan Opdrachtgever (RWS) wordt bij de interne T-rapportage (RWS) gerapporteerd over de voortgang van integrale veiligheid op het project. De projectadviseur integrale veiligheid van Opdrachtgever levert via de contractgemachtigde en de projectmanager voorafgaand aan de periodieke rapportage informatie over de voortgang van integrale veiligheid. De IPM-rolhouders zijn verantwoordelijk voor de onder de eigen verantwoordelijkheid vallende veiligheidsaspecten en het aantoonbaar borgen daarvan in het project.

In de periodieke rapportage wordt voor het project de volgende informatie toegevoegd:

- Informatie over de incidenten die hebben plaatsgevonden en de gevaarlijke situaties die zijn gemeld;
- Vordering van de acties die in het kader van integrale veiligheid zijn toebedeeld aan de IPM-rolhouders;
- Informatie over veiligheidsaudits en de verbetercyclus voor veiligheid, waaronder corrigerende maatregelen van Opdrachtnemer;
- Informatie over de beheersing van de top 10 veiligheidsrisico's in het project.

Gegevens van de voortgangsrapportage van Opdrachtnemer (conform eis) zullen worden opgevraagd door de contractmanager van Opdrachtgever en zullen als input dienen voor de rapportage van RWS. Het betreft onder meer de stand van zaken integrale veiligheid: alle relevante ontwikkelingen met betrekking tot integrale veiligheidsrisico's en de beheersing daarvan, inclusief de veiligheidsincidenten en bijna-ongevallen van de voorgaande periode.

4.11.1 Extern overleg

Bij de externe contacten dient de veiligheidsambitie van het project en RWS uitgedragen te worden. In de overleggen die hiertoe worden gehouden tussen de omgeving (stakeholders, omwonenden, etc.) en Opdrachtnemer neemt veiligheid dus een prominente plaats in. Bovendien zijn deze overleggen de plek om de veiligheidsknelpunten van de externe stakeholders mee te nemen.

4.12 (Bijna) ongevallen en incidentenregistratie

Arbeidsincidenten en (bijna) ongevallen kunnen voorkomen en dienen onafhankelijk aan welke zijde deze gebeuren (Opdrachtgever, Ingenieursbureau, Opdrachtnemer of omgeving), gemeld en geregistreerd te worden.

Indien de dood, een ziekenhuisopname of blijvend letsel het gevolg van een ongeval is, dient dit door de werkgever ook aan de arbeidsinspectie te worden gemeld.

De verantwoordelijkheid voor het melden van incidenten en afwijkende en onveilige situaties ligt bij "alle betrokken medewerkers" en partijen! Dat geldt voor alle incidenten en risico's langs de weg, op en nabij het water, op de werkvloer, etc. De meldingen worden bijgehouden ten behoeve van het contractmanagement.

Voor medewerkers van Opdrachtnemer geldt een meldingsplicht voor alle (bijna) ongevallen en incidenten volgens de eisen die de Arbo-wet hieraan stelt en het onderhavige veiligheidsbeheerssysteem van Opdrachtnemer. Het contract eist dat incidenten en ongevallen worden gemeld aan Opdrachtgever.

Medewerkers van Opdrachtgever verzorgen registratie in de RWS-systemen. Voor de wijze van aanmelden zie ook bijlage F.

5 Wijze van toezicht

5.1 Toetsen veiligheidsbeheersing en veiligheidsrisicosessies

Bij de projectonderdelen waarbij een hoog restrisico resteert, of waarbij falen grote gevolgen heeft (RISMAN risicoscore >3), wordt Opdrachtnemer door middel van SCB door Opdrachtgever getoetst. Het overkoepelende risico is: "het risico dat de integrale veiligheid niet of onvoldoende wordt geborgd in de uitvoering".

In aanvulling daarop en daar waar SCB niet wordt toegepast, ziet Opdrachtgever toe op een veilige realisatie van de vooronderzoeken.

Aan de toezichthoudende rol van Opdrachtgever kan inhoud worden gegeven door het toepassen van een mix van instrumenten zoals de project start up (PSU), veiligheidsrisicosessies, safetywalks, bijwoning risicovolle werken, observaties, inspecties en overleggen.

5.2 Veiligheidscultuur

De volgende concrete acties worden ingezet ter bevordering van de veiligheidscultuur:

- Vanaf de overdrachtsbespreking de ambities en de risico's met Opdrachtnemer delen;
- In de overleggen met Opdrachtnemer veiligheid aan de orde stellen;
- In de voortgangsrapportages veiligheid als expliciet onderdeel meenemen;
- Gezamenlijk met Opdrachtnemer onderzoek uitvoeren naar incidenten en bijna-ongevallen;
- Met diverse communicatiemiddelen en uitingen het belang van veiligheid benadrukken.

6 Verantwoording van BTO-keuzen

6.1 **Veilig werken op en langs de weg**

De te onderhouden DVM-systemen zijn grotendeels gesitueerd in de directe nabijheid de rijbaan. Werken in de deze omgeving stelt hoge eisen aan betrokkenen om veilig te kunnen werken. Vaak dient een balans gezocht te worden tussen doorstroming en veilig werken.

Uitgangspunt is dat je alleen langs de (snel)weg aan het werk gaat als dat niet op een andere manier kan.

Om in de buurt van de systemen te mogen stil staan op de vluchtstrook, is een vrijstelling van het RVV vereist.

RWS hecht grote waarde aan het "Veilig werken op en langs de weg". Dit betreft medewerkers van RWS, medewerkers van opdrachtnemers, weggebruikers, auditoren en inspecteurs.

Rijkswaterstaat heeft voor de uitvoering van werkzaamheden op of langs de Rijksweg criteria opgesteld voor:

6.1.1 *medewerkers*

- Hebben aantoonbare kennis van "veilig werken langs de weg".

6.1.2 *voertuigen*

- Het te gebruiken voertuig voldoet aan de eisen voor werken op de vluchtstrook of werken in de berm.

6.1.3 *kleding*

- De juiste veiligheidskleding wordt gedragen.
- Overige vereiste persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM) zijn beschikbaar.

6.1.4 *vrijstellingen*

- Een vrijstelling van bepalingen van het 'Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990 (RVV 90)' en de 'Regeling voertuigen' wordt op naam verstrekt.
- Vrijstellingen worden alleen verstrekt als dit noodzakelijk is voor de uitvoering van het werk.
- Een vrijstelling kent een aantal gedrags-eisen die de veiligheid van de betrokken medewerker én de verkeersveiligheid ten goede komen.

Wanneer niet aan alle eisen voldaan wordt, loopt de gebruiker een persoonlijk risico. Dit is niet acceptabel.

6.1.5 *Inspecties namens Opdrachtgever op proces en uitvoering.*

- De wegininspecteurs en auditoren van RWS zijn gerechtigd om in te grijpen in geval van situaties waarbij de veiligheid van de weggebruiker of de houder van de vrijstelling direct in het geding is, of wanneer het gedrag een negatieve invloed heeft op de doorstroming.
Het hieruit voortvloeiende proces verbaal dient besproken te worden in het veiligheidsoverleg tussen Opdrachtnemer en Opdrachtgever.

6.2 Werken met een beperkte uitvoeringsduur

Een aantal werkzaamheden, zoals het slijpen van detectielussen, zijn gebonden aan een beperkte uitvoeringsduur. Werkstress kan onzorgvuldigheid en onveilig handelen in de hand werken.

Om dit te voorkomen is een gedegen voorbereiding van geplande werkzaamheden vereist.

6.3 Combineren van werkzaamheden

Het combineren van bijvoorbeeld lus-slijpwerkzaamheden en maaien in één tijdsperiode lijkt vanuit Minder Hinder gezien positief. Het verhoogt echter ook de kans op aanrijdingen binnen een krappe werkruimte.

Hoe drukker de werkplek, des te groter de kans op ongevallen.

Om het risico op ongevallen in te dammen kan het alternatief zijn om werkzaamheden na elkaar te laten plaatsvinden.

Uitgangspunt bij het combineren van werkzaamheden is dat de veiligheid voor alle betrokkenen voorop blijft staan.

6.4 Voorschrijven van werkwijzen voor de werkzaamheden

Vanwege doorstroming schrijft Rijkswaterstaat vaak voor dat Opdrachtnemer pas na de spitsuren of 's nachts aan herstelwerkzaamheden mag beginnen.

's Nachts werken impliceert echter minder optimale werkomstandigheden, wat ten koste gaat van de veiligheid.

Opdrachtnemer dient dusdanig voorbereid te werk te gaan, zodat naast het werk ook de veiligheid (zicht en zichtbaarheid, alertheid en onderlinge bereikbaarheid) niet leidt onder het uitvoeringstijdstip.

Indien de veiligheid ernstig tekort dreigt te schieten dient een alternatief gezocht te worden voor het nachtelijke werk.

6.5 Toegangsverlening

De ODW opdrachtnemer heeft een rol als toegangsverlener in kasten en CVR-ruimtes als daarom gevraagd wordt. Hij heeft hier een rol als gastheer en ziet erop toe dat er veilig gewerkt wordt. Bij afwijkingen of gevaarlijke situatie grijpt hij in. Hij ziet erop toe dat Opdrachtgever wordt geïnformeerd over veiligheidsgerelateerde meldingen.

7 Opleiding en instructie

Alle projectmedewerkers van Rijkswaterstaat hebben de e-learning **Integrale Veiligheid** gevolgd op het Leerportaal van I&W.

Alle projectmedewerkers van Rijkswaterstaat die regelmatig op de bouwplaats komen zijn **VCA-VOL** gecertificeerd.

Alle projectmedewerkers van Rijkswaterstaat die op een bouwplaats komen van een aannemer, die aangesloten is bij de Governance Code Veiligheid in de Bouw, beschikken over een geldige **GPI**.

Bijlage A Definities

Algemene definities	
Veiligheid	Het wegnemen van en/of preventief beheersen van risico's die kunnen leiden tot letsel of economische of milieuschade.
Integrale veiligheid	Alle veiligheidsdomeinen van een systeem in samenhang beschouwd, gedurende de volledige lifecycle van een object of een netwerkschakel.
Risico	Een risico is een onzekere toekomstige gebeurtenis met negatieve consequenties, op het gebied van persoonlijk leed, economische en milieuschade en imagoschade. Onder veiligheidsrisico's worden met name de eerste twee verstaan. Een risico wordt veelal beschreven als product van kans van optreden en gevolg.
Beheersen van Risico's	Indien het risico niet kan worden weggenomen dient het op een voor RWS acceptabel niveau te worden gebracht. Acceptabel is een op basis van de risicomatrix afgewogen risico. Het restrisico moet expliciet afgewogen cf kader VM

Definities veiligheidsdomeinen	
NB Onderstaande veiligheidsdomeinen zijn van toepassing gedurende alle levensfasen van een object (kunstwerk, (vaar)wegvak, machine, installatie, etc.)	
Arbeidsveiligheid	Het wegnemen van en/of het preventief beheersen van risico's bij de uitvoering van werkzaamheden door medewerkers van Rijkswaterstaat en door diegenen die voor RWS werken.
Verkeersveiligheid	Het wegnemen van en/of preventief beheersen van risico's voor verkeersdeelnemers op de weg.
Nautische veiligheid	Het wegnemen van en/of preventief beheersen risico's voor verkeersdeelnemers op de vaarweg en op zee.
Waterveiligheid	Het wegnemen van en/of preventief beheersen van risico's van overstroom, wateroverlast en waterschaarste.
Externe veiligheid	Het wegnemen van en/of preventief beheersen van risico's van incidenten met gevaarlijke stoffen langs transportroutes (weg, water, spoor, buisleiding) of stationaire installatie.
Machineveiligheid	Het wegnemen van en/of preventief beheersen van risico's van machines.
Elektrische veiligheid	Het wegnemen van en/of preventief beheersen van risico's van elektrische installaties.
Tunnelveiligheid	Het wegnemen van en/of preventief beheersen van risico's voor verkeersdeelnemers in tunnels.
Constructieve veiligheid	Het wegnemen van en (proactief) beschermen tegen risico's van bezwijken van een constructie.
Sociale veiligheid	Het wegnemen van en/of preventief beheersen van risico's voor medewerkers van RWS en gebruikers van onze voorzieningen tegen gevaar dat veroorzaakt wordt door of dreigt van de kant van menselijk handelen in de openbare ruimte.
Brandveiligheid	Het wegnemen van en/of preventief beheersen van risico's van brand.

Integrale beveiliging	Het wegnemen van en/of preventief beheersen van risico's van menselijk gedrag (bewust en onbewust, bedoeld en onbedoeld, gewild en ongewild) die de staat, aard en functionaliteit van het areaal van Rijkswaterstaat kunnen aantasten.
------------------------------	---

Definities binnen Integrale beveiliging	
Fysieke beveiliging	Het wegnemen van en/of preventief beheersen van risico's van fysiek menselijk gedrag (bewust en onbewust, bedoeld en onbedoeld, gewild en ongewild) die de staat, aard en functionaliteit van het areaal van Rijkswaterstaat kunnen aantasten.
Informatiebeveiliging	Het wegnemen van en/of preventief beheersen van risico's van menselijk gedrag in de vorm van indringing in de informatiesystemen (bewust en onbewust, bedoeld en onbedoeld, gewild en ongewild) die de staat, aard en functionaliteit van het areaal van Rijkswaterstaat kunnen aantasten.
Bescherming persoonsgegevens	Het wegnemen van en/of preventief beheersen van risico's van onrechtmatig en/of onrechtvaardig gebruik van persoonsgegevens.

Bijlage B Ontwerp RI&E

Deze bijlage bevat de concrete risico’s verbonden aan werkzaamheden binnen de projectscope, te weten object specifieke risico’s en samenlooprisico’s. Deze vormen de basis voor de maatregels, afspraken en wijze van toezicht zoals beschreven in dit IVP.

	Onzekerheid	Oorzaak	Gevolgen Vet: gevolgen project	Mogelijke maatregelen (niet limitatief)
	Integrale Veiligheid			
	Arbeidsveiligheid			
A	Algemeen			
A1	Proces Integrale Veiligheid wordt onvoldoende beheerst	• Projectdirectie/-management Opdrachtnemer onderkent onvoldoende het belang van veiligheidsmanagement op het project • Opdrachtnemer hanteert een te beperkte interpretatie van integrale veiligheid (bijv. focus op V&G plan, ed.) • Proces van veiligheidsmanagement Opdrachtnemer is onvoldoende of versnipperd beschreven. • Proces van veiligheidsmanagement van Opdrachtnemer is onvoldoende geïmplementeerd, PDCA cirkel onvoldoende geïmplementeerd om veiligheidsprocessen te verbeteren. • RI&E is niet beschikbaar bij aanvang contract. • RI&E niet opgesteld/actueel gehouden door Opdrachtnemer	Bevorderen veiligheid, gezondheid en welzijn van werknemers en het milieu wordt niet bevorderd Claims van derden, boetes door wet- en regelgeving. Schade voor gebruikers en/of uitvoerend personeel en/of omgeving.	Verbetering sturing van management Opdrachtnemer Voorbeeldgedrag management Opdrachtnemer RI&E jaarlijks actualiseren en verwerken in het BMS van Opdrachtgever Ingeval er geen RI&E bestaat dat alsnog opstellen en jaarlijks actualiseren.
A2	Het niet opvolgen van bestaande wet- en regelgeving, voorschriften	• Gebrek aan kennis • Haast • Desinteresse	Bevorderen veiligheid, gezondheid en welzijn van werknemers en het milieu wordt niet bevorderd	verbetering sturing van management Opdrachtnemer Voorbeeldgedrag management Opdrachtnemer inventarisatie benodigde opleiding/training

	Onzekerheid	Oorzaak	Gevolgen Vet: gevolgen project	Mogelijke maatregelen (niet limitatief)
			Claims van derden, boetes door wet- en regelgeving Schade voor gebruikers en/of uitvoerend personeel en/of omgeving	
A3	Opdrachtnemer/OON voert werkzaamheden niet veilig uit.	• Geen/onjuiste opleiding • Haast • Desinteresse • Onvoldoende aandacht voor specifieke veiligheidsrisico's zoals werken in besloten ruimtes, werken op hoogte, werken nabij water, gevaarlijke stoffen, elektriciteit	Onveilige situaties op het werk geen gedragen veiligheidsbeleid, risico's worden niet goed ingeschat	Juiste opleidingen inventariseren en laten volgen (Opdrachtnemer) Werkplannen Opdrachtnemer Werkvergunningen Opdrachtnemer Toolboxen Opdrachtnemer SCB toets op risicovolle onderdelen (Opdrachtgever)
A4	Onbekendheid met de arbeidssituatie op de objecten en de risico's die een persoon ter plaatse kan lopen	• Niet opstellen inventarisaties en/of RI&E • Niet alle partners in de keten zijn voldoende op de hoogte van veiligheidsrisico's en wet- en regelgeving.	Ontstaan gevaarlijke situaties	Opdrachtgever: Getoetste RI&E opstellen en Plan van Aanpak door RWS en kopie RI&E overdragen aan Opdrachtnemer Opdrachtnemer: areaalgegevens overdragen
A5	Hulpverlening kan niet adequaat plaatsvinden tijdens de bouw of gebruiksfase	• bereikbaarheid van het ongeval en/of ziekenhuis worden belemmerd door de werkzaamheden, • Onvoldoende afstemming met hulpdiensten vooraf.	Langere aanrijtijd Geen adequate hulp bij ongevallen	Bewustzijn vergroten bij alle betrokkenen Werkzaamheden (laten) agenderen in hulpdienstenoverleg
B	Besloten ruimtes			
B1	Onvoldoende veiligheidsmaatregelen in een besloten ruimte	• Onvoldoende kennis • Haast • Installaties onvoldoende veiliggesteld • Taken onvoldoende voorbereid	Luchtgebrek, elektrocutie, bewegende delen, onvoldoende vluchtmogelijkheden	Werkvergunningen Toezicht Werkplan
B2	Onjuiste werkomstandigheden	• Onvoldoende kennis • Haast • Taken onvoldoende voorbereid	Ontstaan onveilige situaties	Voldoen aan de Arbeidsomstandighedenwet LMRA Taakrisico-analyses uitvoeren
B3	Onbevoegden of publiek op bouwplaatsen	Onvoldoende afscherming werkterreinen	Ongevallen publiek	Toezicht Afscherming
B4	Machines niet veiliggesteld	• Onvoldoende communicatie met gebruikers en collega's • Geen werkvergunningen • Buitengebruikstelling niet geborgd	Terecht komen in bewegende delen	Werkplan met werkvergunningen LMRA TRA

	Onzekerheid	Oorzaak	Gevolgen Vet: gevolgen project	Mogelijke maatregelen (niet limitatief)
C	Elektriciteit			
C1	Elektrische installaties of systemen die uitvallen, kortsluiting of brand veroorzaken.	Werkzaamheden in serverruimtes plaatsvinden.	Ontstaan van ongelukken bij het op deze plek werkzame personeel.	Werken met VCA-gecertificeerde aannemers. Werken volgens de NEN3140/NEN1010. Juiste elektrotechnische opleidingen en trainingen
C2	Installatie vertoont ongecontroleerd gedrag: • Signaalgevers vallen uit of tonen onbedoelde beelden, • Brug gaat onverwacht open • Object uitval.	Werkzaamheden aan bediening van objecten.	Ongevallen wegverkeer Imagoschade	Niet tijdens bediening werken (buiten bedrijf hebben van de brug) Goede procesbeschrijving opstellen. Procedure veiligstellen installaties Noodbediening beschikbaar.
C3	Objecten werken niet	stroomuitval.	Gevaarlijke situaties kunnen ontstaan doordat er geen noodstroomaggregaten aanwezig zijn.	Stroomredundantie verzekeren. (contractueel, organisatorisch)
C4	Onder stroom komen te staan	• Openliggende bekabeling • Niet veiligstellen installatie	Elektrocutie, verbranding, dood	Veilig stellen installatie (rekening houden met vreemde spanning) Afscherming gevaarlijk delen
C5	Veiligheidssystemen werken niet goed	• Beveiligingen zijn overbrugd	Ongecontroleerd gedrag Ongevallen wegverkeer Elektrocutie, Beklemming	Beveiligingen nooit overbruggen
D	Gevaarlijke stoffen			
D1	Ontstaan van gevaarlijke concentraties	Er met gevaarlijke stoffen gewerkt wordt	Brand, ontploffing, gifgaswolk, bedwelming	Voor opslag: PGS 15, voor verwerken zie verwerkingsvoorschriften te verwerken stof
D2	Blootstelling aan gevaarlijke stoffen	• Werken dicht langs het verkeer dat uitlaatgassen uitstoot • Onvoorzien aantreffen van asbest, chemicaliën, Chroom-6 houdende verflagen, vervuilde grond	Indirecte zeer ernstige ziektes	Toepassen van geschikte PBMs Bij onverhoeds optreden van gevaarlijke situatie direct het werk stil leggen en maatregelen treffen
E	Graven putten en sleuven, Kabels en leidingen			
E1	Aanwezige kabels en leidingen geraakt worden.	Kabels/ leidingen gelegd worden.	Gevaarlijke situaties, elektrocutie, brand, ontploffing, uitval vitale infrastructuur (gas, water, elektra, data-, weg-, water verkeer)	Opdrachtnemer: Areaalgegevens ter hand stellen Opdrachtnemer: Regelen in contract (Melden bij Kadaster/WION). Opdrachtgever: Opvragen leidingligging, uitzetten leidingen, proefsleuven graven, voorgraven met de

	Onzekerheid	Oorzaak	Gevolgen Vet: gevolgen project	Mogelijke maatregelen (niet limitatief)
				hand, gebruik juiste PBM, afzetten gaten en sleuven met hekwerk, dichten gaten en sleuven aan het eind van de werkdag, calamiteitenplan
E2	Mogelijk in aanraking komen met verontreinigde grond	Graven in grond zonder het oorspronkelijke gebruik te kennen	Gevaarlijke situaties, bedwelmig	Opdrachtnemer: Areaalgegevens ter hand stellen Opdrachtnemer: onderzoeksgegevens ter beschikking stellen of laten opstellen Opdrachtnemer: Bij aantreffen locatie, veilig stellen nader onderzoek laten plaatsvinden
E3	Explosieven opgraven	Graven in grond zonder het oorspronkelijke gebruik te kennen	Gevaarlijke situaties, ontploffing Imago, vertraging	Opdrachtnemer: Areaalgegevens ter hand stellen Opdrachtnemer: onderzoeksgegevens ter beschikking stellen of laten opstellen Opdrachtgever: Bij aantreffen locatie, veilig stellen nader onderzoek laten plaatsvinden
F	Milieu			
F1	Milieurisico's kunnen ontstaan door hydraulische werkzaamheden bij het renoveren van de hydraulische en mechanische installaties van de bruggen.	werkzaamheden aan hydraulische installaties bruggen	milieuvervuiling, kosten, vertraging, imagoschade	in het contract opnemen dat boetes voor vervuiling doorberekend worden aan Opdrachtnemer specifieke maatregelen verlangen in ombouwplan
G	Slijp- en schuurwerkzaamheden			
G1	Geluidsoverlast bij werkzaamheden	Tijdens het slijpen en schuren	Gehoorschadiging werknemer, overlast omgeving, stof en slijpsel	Voldoen aan de Arbeidsomstandighedenwet, communicatie naar omgeving
H	Werken op hoogte			
H1	Vallen van hoogte	• Geen randbeveiliging/afzetting • Klimmen over randbeveiliging (even snel iets vastzetten) • Onjuiste keuze klimmaterieel, bijvoorbeeld ladder i.p.v. steiger • Geen valgordel/bescherming	Ontstaan van zeer ernstig (blijvend) letsel.	Voldoen aan de Arbeidsomstandighedenwet (valbeveiliging)
H2	Voorwerpen die vallen op medewerkers/ (vaar)weggebruikers).	• Ontbrekende valbescherming • Materieel voldoet niet aan wetgeving/ is niet (tijdig) gekeurd • Niet gebruiken PBM's, • Gebruik van onjuiste hijsmiddelen en overschrijden van toegestane hijsbelasting, onoplettendheid/ fouten van andere medewerkers,	Ontstaan van zeer ernstig (blijvend) letsel..	Voldoen aan de Arbeidsomstandighedenwet (juist gebruik van hulpmiddelen)

	Onzekerheid	Oorzaak	Gevolgen Vet: gevolgen project	Mogelijke maatregelen (niet limitatief)
		• Niet (afdoende) monteren van vangnetten of vergelijkbare constructies om vallende materialen af te vangen.		
H3	Vallen materiaal / omvallen hijskraan	• Hijsmaterieel niet gekeurd • Hijsen op instabiele ondergrond • Materieel ondeskundig aangeslagen	Ontstaan van zeer ernstig (blijvend) letsel.	Voldoen aan de Arbeidsomstandighedenwet (juist gebruik van hijswerktuigen)
I	Constructieve Veiligheid			
I1	Constructief falen objecten	Fouten in ontwerp/bouw. Of verandering van gebruik (vloerbelasting)	Schade, vertraging , letsel.	Check door onafhankelijk constructeur Toets op risicovolle ontwerpnota's
J	Brandveiligheid			
J1	Risico brand bij werkzaamheden door realisatie van het project	Onveilig werken	Schade, letsel, kosten, hinder voor gebruikers	Is onderdeel van de reguliere V&G plan en V&G dossier.
J2	Brand op of nabij een object	Blikseminslag	Schade, letsel, kosten, hinder voor gebruikers	Opdrachtgever: Inventariseren noodzaak aan bliksembeveiliging en zo nodig aanpassen Opdrachtnemer: Voldoende bliksembeveiliging aanbrengen op steigers en tijdelijke installaties Opdrachtgever: SCB-toets op vitale objecten bij hoog risico
J3	Onvoldoende brandveiligheid bij gebouwen. Onvoldoende brandveiligheid tijdelijke of verlaten objecten.	Gewijzigd gebruik objecten en gebouwen.	Schade, letsel, kosten, hinder voor gebruikers	Alle nieuwbouw / verbouw / tijdelijke onderkomens en verlaten objecten moeten voldoen aan vigerende wet- en regelgeving.
J4	Tijdelijk verlaagde brandveiligheid bij het werken aan het brandveiligheidssysteem	Bestaande blusinstallatie uit bedrijf	Verminderde of geen bluscapaciteit	Eisen formuleren voor continuïteit bluscapaciteit Plannen Opdrachtnemer toetsen op continue veiligheid Tijdens uitvoering checken of noodmiddelen aanwezig zijn Opdrachtnemer: bluscapaciteit en brandveiligheid continu borgen
K	Verkeersveiligheid			
K1	Geen goed zicht op verkeerssituatie door bedienaar	Vertraagt doorgeven of bevrozen van camerabeelden	Calamiteiten, Imago.	Opdrachtgever: sturen op kwaliteit van het eventueel ontwerp Afdoende eisen stellen in contract voor verkeersveiligheid.

[illegible]

Bijlage C Afkortingenlijst

MKO	RWS Afdeling Missie Kritieke Ondersteuning
ARBO	Arbidsomstandigheden
AIV	Adviseur Integrale Veiligheid
BopA	Bediening op Afstand
CD	Corporate Dienst
DI	Dienst Infrastructuur
CIV	Centrale Informatie Voorziening
FIB	Functioneel Installatiebeheerder
IMG	InkoopManagement GWW (onderdeel DI)
IPM	Integraal Project Management
Min. van I&W	Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat
IVP	Integraal Veiligheids- Plan
ON	Opdrachtnemer
OG	Opdrachtgever
OON	OnderOpdrachtnemer (onderaanneming)
PBM	Persoonlijk beschermingsmiddel
PIV	Projectadviseur Integrale Veiligheid
RAMS	Reliability Availability Maintainability Safety
RI&E RIE	Risico Inventarisatie en Evaluatie
RWS	Rijkswaterstaat
SCB	Systeemgerichte Contract Beheersing
TIV	Technisch Installatieverantwoordelijke
VMS	Veiligheidsmanagementsysteem
VCA	Veiligheid, Gezondheid en Milieu Checklist Aannemers
VGCO	V&G- Coördinator Ontwerpfase
VGCU	V&G- Coördinator Uitvoeringsfase
VS	VraagSpecificatie (onderdeel van het contract)
VSE	VraagSpecificatie Eisen (onderdeel van het contract)
VSP	VraagSpecificatie Proces (onderdeel van het contract)
VSA	VraagSpecificatie Algemeen (onderdeel van het contract)
V&G(M)	Veiligheid en Gezondheid (en Milieu)
VWM	Verkeer en Watermanagement
WVL	Water, Verkeer en Leefomgeving

Bijlage D Bijlagen volgens Art. 2.28 van het Arbeidsomstandigheden- besluit

Deze bijlage bevat de concrete risico's verbonden aan werkzaamheden binnen de projectscope, te weten objectspecifieke risico's en samenlooprisico's. Deze vormen de basis voor de maatregels, afspraken en wijze van toezicht zoals beschreven in dit IVP.

D.1 Overzicht van ingeschakelde/ in te schakelen zelfstandige hulppersonen

ID	Zelfstandige hulppersoon
01	In te schakelen voor : <Werkzaamheden> Naam deskundige dienst : <naam bedrijf / organisatie> Contactpersoon : Adres : Postcode en plaats : Telefoonnummer : E- mailadres :
02	In te schakelen voor : Naam deskundige dienst : Contactpersoon : Adres : Postcode en plaats : Telefoonnummer : E- mailadres :
03	In te schakelen voor : Naam deskundige dienst : Contactpersoon : Adres : Postcode en plaats : Telefoonnummer : E- mailadres :
04	In te schakelen voor : Naam deskundige dienst : Contactpersoon : Adres : Postcode en plaats : Telefoonnummer : E- mailadres :
05	In te schakelen voor : Naam deskundige dienst : Contactpersoon : Adres : Postcode en plaats : Telefoonnummer : E- mailadres :

<aanvullen indien gewenst>

D.2 Ingeschakelde/ in te schakelen deskundige diensten

ID	Deskundige dienst
01	In te schakelen voor : Bedrijf/ Organisatie : Contactpersoon : Adres : Postcode en plaats : Telefoonnummer : E- mailadres :
02	In te schakelen voor : Bedrijf/ Organisatie : Contactpersoon : Adres : Postcode en plaats : Telefoonnummer : E- mailadres :
03	In te schakelen voor : Bedrijf/ Organisatie : Contactpersoon : Adres : Postcode en plaats : Telefoonnummer : E- mailadres :
04	In te schakelen voor : Bedrijf/ Organisatie : Contactpersoon : Adres : Postcode en plaats : Telefoonnummer : E- mailadres :
05	In te schakelen voor : Bedrijf/ Organisatie : Contactpersoon : Adres : Postcode en plaats : Telefoonnummer : E- mailadres :

<aanvullen indien gewenst>

Bijlage E Referenties en verantwoording

De volgende documenten zijn gebruikt voor de vervaardiging van dit Integraal Veiligheidsplan en kunnen op aanvraag verstrekt worden:

Document
Leidraad integrale Veiligheid (deel 1)
Leidraad integrale Veiligheid (deel 2)
Tabel bij deel 2 Leidraad integrale Veiligheid
Leidraad integrale Veiligheid (deel 3)
Machinerichtlijn (2006/42/EG)
Kader Integrale Veiligheid voor RWS-Projecten
Kader "Borging Constructieve veiligheid in de realisatiefase"
Compendium Aanpak Constructieve Veiligheid

Bijlage F Voorstel meldingsprocedure Incidenten

Voorstel, nader af te stemmen met Opdrachtnemer

